

Rzeszów, 21.12.2022 r.

Anna Dziura

Wykorzystanie asynchronicznych narzędzi do nagrywania głosu i ich wpływ na rozwijanie kompetencji komunikacyjnej uczących się języka angielskiego jako obcego

Streszczenie

Rzeczywistość, w której żyjemy jest pełna narzędzi cyfrowych. W każdym niemal aspekcie naszego życia możemy dostrzec ich obecność. Również komunikacja między ludźmi, czy to w formie ustnej czy pisemnej, wykorzystująca różne narzędzia cyfrowe stała się zjawiskiem powszechnym. Narzędzia cyfrowe znajdują również swoje miejsce w nauczaniu języków obcych. Liczne e-booki, słowniki elektroniczne, platformy i aplikacje przeznaczone do rozwijania różnych sprawności językowych są czymś oczywistym i powszechnym wśród uczących się języka obcego.

Nauka mówienia w ogóle, a szczególnie nauczanie mówienia w języku obcym to proces, który ma kluczowe znaczenie nie tylko jako wykształcenie umiejętności mówienia, ale jako proces, który ma na celu zaistnienie zjawiska komunikacji. Dlatego uczyć się języka, istotną kwestie stanowi kompetencja komunikacyjna, której rozwój i doskonalenie to cel nauczania i uczenia się. Ucząc się języka, można z łatwością korzystać z różnych narzędzi i zasobów cyfrowych. Również z gotowych, przypadkowych lub specjalnie przygotowanych dla celów edukacyjnych podcastów. Pojawia się jednak pytanie, czy wykorzystanie narzędzi asynchronicznych, przeznaczonych do nagrywania głosu może stanowić narzędzie w rękach nauczyciela do rozwijania ustnej kompetencji komunikacyjnej uczniów? Czy tworzenie własnych podcastów przez uczniów w języku angielskim ma wpływ na rozwój tej kompetencji i czy może pomóc przygotować się do egzaminu zewnętrznego z tego języka? Jak taki sposób nauki byłby postrzegany przez samych uczących się? Właśnie te pytania stanowią pytania badawcze postawione w niniejszej rozprawie, a rozprawa ta skupia się przede wszystkim na korelacji pomiędzy tworzeniem podcastów a rozwijaniem ustnej kompetencji komunikacyjnej uczniów uczących się języka angielskiego jako obcego.

Praca składa się z pięciu części. W rozdziale pierwszym przedstawione zostały elementy charakterystyczne dla procesu nauczania mówienia w języku obcym,

wychodząc od aspektów teoretycznych, poprzez ich praktyczną realizację, aby w dalszej części pokazać pożądane efekty tego procesu. Nauczanie mówienia w języku obcym – poddane analizie w pierwszym rozdziale – jest dla dzisiejszego stylu funkcjonowania świata ważnym wyzwaniem. Nie ma większego zapotrzebowania na znajomość wyłącznie np. gramatyki, ale wręcz konieczna okazuje się być zdolność komunikowania się. To nie sama teoria języka i jej ideały są celem procesu nauczania, ale właśnie kompetencja komunikacyjna, która jest główną metę procesu edukacyjnego i ze względu na nią dokonuje się pewnej korekty zadań czy podejść w procesie dydaktycznym. Właśnie zastosowanie teorii w praktyce pokazuje, że dochodzi tu do głosu nie tylko przyjęty model i jego realizacja, ale czynniki osobowościowe danej jednostki oraz okoliczności w których realizuje się nauczanie języka. W tym procesie, aby mógł być efektywny każdy – nauczyciel i uczeń – musi spełniać swoją rolę w perspektywie założonych efektów zgodnych z założeniami podejścia komunikacyjnego. Mimo wielu aspektów nauczania mówienia w języku obcym tylko zrównoważone wzięcie ich pod uwagę daje szansę na osiągnięcia kompetencji komunikacyjnej czyli zrealizowania celu, przed którym na samym początku uczeń i nauczyciel stanęli.

Aby proces nabywania przez ucznia takiej kompetencji mógł być efektywny musi być poddawany weryfikacji praktycznie na każdym etapie. Rozdział drugi pracy poświęcony został właśnie aspektom związanym z ocenianiem, które zostało podzielone na to odbywające się w klasie językowej (ocenianie wewnątrzszkolne) i to poza nią, w czasie egzaminów zewnętrznych (ocenianie zewnętrzne). Omawiając ocenianie wewnątrzszkolne zwrócono uwagę na trzy czynniki, które choć nie wyczerpują czynników wpływających na ocenianie, są kluczowe, a są to: zasad oceniania, stosunek do błędów i informacja zwrotna. Jako, że weryfikacja dokonywana jest nie tylko przez ucznia czy nauczyciela w dalszej części podjęto zagadnienie oceniania zewnętrznego opartego na wynikach, wychodząc od prezentacji różnych rodzajów testów języka mówionego i docierając do prezentacji egzaminu maturalnego z języka angielskiego i zasad jego oceniania, jako, że to ten egzamin stanowi kontekst badań przeprowadzonych w ramach niniejszej rozprawy.

Nauczanie języka obcego, w tym także nauczanie mówienia, to proces bardzo złożony, w którym występuje wiele czynników, które warunkują efekt końcowy. Jednym z nich są narzędzia asynchroniczne do nauki mówienia. One jednak byłyby bezużyteczne bez kilku innych elementów wpływających na nauczanie. Dlatego rozdział trzeci porusza zagadnienia związane z nauczaniem mówienia w środowisku

cyfrowym, ze szczególnym uwzględnieniem narzędzi asynchronicznych. Zwraca też uwagę na umiejętności niezbędnych do kierowania procesem dydaktycznym, z wykorzystaniem wspomnianych wcześniej narzędzi, kierując się mottem „najpierw dydaktyka” (Turula, 2017), później technologia. W rozdziale tym omówiona jest również konieczności wypracowania autonomii uczącego się, która staje się sprzyjającym środowiskiem do zastosowania narzędzi asynchronicznych czy to w nauczaniu czy doskonaleniu mówienia w języku obcym

Część praktyczna rozprawy została podzielona na dwie mniejsze całości. W rozdziale czwartym zaprezentowano przypuszczenia teoretyczne, przedstawiono pytania badawcze i hipotezy, obraną metodologię oraz wyniki przeprowadzonych badań. Z kolei rozdział piąty dotyczy analizy wyników otrzymanych w badaniu jakościowym i ilościowym oraz prezentacji poszczególnych wniosków.

Zmienne wybrane do analizy to podcasting jako zmienna niezależna oraz ustna kompetencja komunikacyjna i osiągnięcia uczniów w zakresie umiejętności mówienia w języku angielskim jako zmienna zależna, która była obserwowana i mierzona. Istnieją podstawy by przypuszczać, że tworzenie własnych podcastów wpływa na rozwój ustnej kompetencji komunikacyjnej uczniów. Istnieją bowiem badania, które analizują wpływ wykorzystania podcastów tworzonych przez uczniów w procesie dydaktycznym. Przykładowo, badania przeprowadzone przez Farangi et al. (2015), wśród 60 uczniów w Iranie, wykazały korzystny wpływ wykorzystywania podcastów w klasie językowej na rozwój umiejętności mówienia. Podobne rezultaty przyniosły badania przeprowadzone przez Díez i Richters (2020) wśród uczniów uczących się języka Francuskiego jako obcego w Hiszpanii. Wykazały one, że poprzez nagrywanie własnych podcastów uczniowie mieli więcej możliwości ćwiczenia ustnych wypowiedzi a to pozytywnie wpłynęło na ich rozwój umiejętności mówienia oraz wymowy. Szereg badań wykazało pozytywny stosunek uczących się do tworzenia własnych podcastów w języku obcym w ramach nauki tego języka (np. Facer et al., 2009; Hamzaoglu, Koçoğlu, 2016; Samad et al., 2017).

Edukacyjne korzyści płynące ze stosowania podcastingu w klasie językowej, zwłaszcza jego pozytywnego oddziaływania na rozwijanie ustnej kompetencji komunikacyjnej, wpisywanie się podcastingu w założenia podstawy programowej kształcenia ogólnego na wszystkich etapach kształcenia (MEN, 2008, 2018) oraz luka badawcza w tym zakresie na gruncie polskim są powodem podjęcie tego tematu przez autora pracy. Analizując poruszane zagadnienie na gruncie polskim można zauważyć,

że podcasting i jego potencjał jest omawiany z teoretycznego punktu widzenia (np. Górecka, 2009; Zajdel, 2020; Niewczas, 2021).

Głównym celem niniejszej rozprawy jest zatem sprawdzenie stosowności założenia, że tworzenie własnych podcastów przez uczących się języka angielskiego jako obcego wpływa na rozwój ustnej kompetencji komunikacyjnej w tym języku. W celu odpowiedzi na postawione wyżej pytanie badawcze autor niniejszej pracy próbuje znaleźć odpowiedź w jaki sposób podcasting wpływa na ustną kompetencję komunikacyjną i jaki jest związek pomiędzy tworzeniem podcastów przez uczniów a ich przygotowaniem się do ustnego egzaminu maturalnego z języka obcego. Dodatkowo badane jest odnoszenie się przez uczniów do wykorzystania podcastów w klasie językowej. Postawiono trzy hipotezy badawcze:

1. Istnieje związek pomiędzy wykorzystaniem podcastów w klasie językowej a rozwojem ustnej kompetencji komunikacyjnej.
2. Podcasting może pomóc przygotować się uczniom do ustnego egzaminu maturalnego.
3. Ogólnie, uczniowie mają pozytywny stosunek do tworzenia własnych podcastów.

Badaniem objęto uczniów szkoły średniej znajdującej się w województwie podkarpackim w ostatniej klasie, przygotowujących się do egzaminu maturalnego z języka angielskiego jako obcego. Badanie przeprowadzono w okresie od września 2018 r. do kwietnia 2019 r. w dwóch grupach uczniów – grupie badawczej i grupie kontrolnej. Grupy liczyły ogółem 29 osób, 14 w grupie badawczej i 15 w grupie kontrolnej.

Badania prowadzone były w oparciu o metodę mieszaną, co pozwoliło autorowi dokonać ewaluacji proponowanego modelu nauczania mówienia wspomaganego podcastami oraz jego narzędzi w naturalnym środowisku klasowym, poszerzonym o środowisko online. Zastosowano quasi-eksperyment, często wykorzystywane w badaniach edukacyjnych (Cohen, Manion, Morrison, 2007). Ze względu na prowadzenie badań w środowisku edukacyjnym, nie było możliwości losowego doboru uczniów z całej populacji do grup badawczych. Badacz miał jedynie możliwość wybrać losowo, która z dwóch grup będzie grupą badawczą, a która grupą kontrolną. Ponadto, badacz nie dokonywał żadnych modyfikacji na potrzeby eksperymentu w wybranych grupach, mając na celu weryfikację postawionych hipotez w rzeczywistych warunkach polskiej szkoły. To również pozwoliło na monitorowanie procesu dydaktycznego

wspomaganych podcastami w perspektywie długoterminowej oraz kontrolowania wyników końcowych na egzaminach zewnętrznych. W celu ograniczenia jednostronności danych, zastosowano strategię triangulacji. Wykorzystano pre-test (próbny ustny egzamin maturalny) i post-test (właściwy ustny egzamin maturalny), ankiety oraz obserwację ukierunkowaną, skoncentrowaną na całej grupie. Zarówno dane ilościowe jak i jakościowe były zbierane na początku i na końcu prowadzonego badania, dodatkowo wspierane obserwacją w trakcie całego procesu badawczego. Założono, że jeśli analiza wszystkich źródeł danych będzie sugerować podobne wyniki, będzie można uznać, że wnioski są rzetelne i nie subiektywne (Wilczyńska, Michońska-Stadnik, 2010).

W ramach wprowadzonej procedury uczniowie tworzyli własne podcasty raz w tygodniu, w ramach pracy domowej, wykorzystując narzędzia proponowane przez nauczyciela. Cała procedura składa się z 4 kroków:

1. Nauczyciel wprowadzał temat w klasie (praca nad słownictwem i/lub gramatyką);
2. Nauczyciel przygotowywał zadanie domowe związane z mówieniem a uczniowie nagrywali własne wypowiedzi w domu i udostępniali je nauczycielowi;
3. Nauczyciel odsłuchiwał nagrania uczniów i udzielał im informacji zwrotnej mailowo.
4. Nauczyciel podsumowywał zadanie w czasie lekcji w szkole, skupiając się (w razie potrzeby) na powszechnie występujących wśród wypowiedzi uczniów problemach językowych, w tym na błędach w wymowie.

Ponadto, wszystkie zadania przygotowywane przez nauczyciela miały formę zadań egzaminacyjnych. W badaniu wykorzystano 3 narzędzia asynchroniczne: Vocaroo, Fotobabble, VoiceThread. Wszystkie narzędzia użyte w eksperymencie były bezpłatne, a kolejność ich stosowania była zamierzona, uwzględniając pewne specyficzne cechy narzędzi i potrzeby szkoleniowe.

Wszystkie zebrane dane zostały poddane wnikliwej analizie. W celu weryfikacji postawionych hipotez dane ilościowe uzyskane w ramach ustnych egzaminów maturalnych (egzamin próbny i egzamin właściwy) poddano analizom statystycznym. Wykonano analizy częstości, analizy podstawowych statystyk opisowych wraz z testem Shapiro-Wilka oraz dwuczynnikowe analizy wariancji w schemacie mieszanym. Podstawowe statystyki badanych zmiennych znajdują się poniżej (Tabela 1).

	<i>M</i>	<i>Me</i>	<i>SD</i>	<i>Sk.</i>	<i>Kurt.</i>	<i>Min.</i>	<i>Maks.</i>	<i>W</i>	<i>p</i>
Pomiar I									
Umiejętność prowadzenia konwersacji (Zadanie 1)	5,52	6	0,69	-1,13	0,10	4	6	0,69	<0,001
Umiejętność tworzenia opisu, krótkiej wypowiedzi i opowiadania (Zadanie 2)	5,10	5	1,01	-0,89	-0,27	3	6	0,80	<0,001
Umiejętność analizy i produkcji mowy (Zadanie 3)	3,62	3	1,32	0,07	-1,54	2	6	0,85	<0,001
Sprawność komunikacyjna	14,24	14	2,49	-0,07	-1,59	11	18	0,87	0,001
Zakres	1,59	2	0,57	0,27	-0,81	1	3	0,72	<0,001
Poprawność	1,76	2	0,74	0,43	-1	1	3	0,79	<0,001
Wymowa	1,79	2	0,41	-1,53	0,35	1	2	0,50	<0,001
Płynność	1,90	2	0,31	-2,75	5,96	1	2	0,35	<0,001
Umiejętności językowe zaprezentowane w czasie egzaminu	7,03	8	1,68	-0,50	-1,06	4	9	0,87	0,002
Wynik ogólny	21,24	22	3,98	-0,11	-1,56	15	27	0,90	0,008
Pomiar II									
Umiejętność prowadzenia konwersacji (Zadanie 1)	5,69	6	0,66	-1,97	2,55	4	6	0,52	<0,001
Umiejętność tworzenia opisu, krótkiej wypowiedzi i opowiadania (Zadanie 2)	5,62	6	0,82	-2,09	3,37	3	6	0,53	<0,001
Umiejętność analizy i produkcji mowy (Zadanie 3)	5,55	6	0,87	-1,75	1,81	3	6	0,57	<0,001
Sprawność komunikacyjna	16,86	18	2,22	-1,59	0,74	12	18	0,55	<0,001
Zakres	3,41	4	0,73	-0,85	-0,57	2	4	0,74	<0,001
Poprawność	3,34	4	0,77	-0,70	-0,91	2	4	0,75	<0,001
Wymowa	1,90	2	0,31	-2,75	5,96	1	2	0,35	<0,001
Płynność	1,90	2	0,31	-2,75	5,96	1	2	0,35	<0,001
Umiejętności językowe zaprezentowane w czasie egzaminu	10,55	12	1,94	-1,36	1,05	6	12	0,74	<0,001
Wynik ogólny	27,41	30	3,87	-1,52	1,16	18	30	0,71	<0,001

M – średnia; *Me* – mediana; *SD* – odchylenie standardowe; *Sk.* – skośność; *Kurt.* – kurtoza; *Min* i *Maks.* – najniższa i najwyższa wartość rozkładu; *W* – wynik testu Shapiro-Wilka; *p* – istotność

Tabela 1

Podstawowe statystyki opisowe badanych zmiennych ilościowych

Uczniowie byli testowaniu w trakcie egzaminów ustnych – przed rozpoczęciem eksperymentu (egzamin próbny – pomiar I) i po jego zakończeniu – w rzeczywistych egzaminach maturalnych (pomiar II). Ocenie podlegała sprawność komunikacyjna oraz umiejętności językowe zaprezentowane w czasie egzaminu zgodnie z kryteriami oceniania wspomnianego egzaminu, według schematu zaprezentowanego poniżej (Tabela 2).

Sprawność komunikacyjna						Umiejętności językowe zaprezentowane w czasie egzaminu																
Zadanie 1		Zadanie 2		Zadanie 3		Zakres		Poprawność		Wymowa		Płynność										
0	1	2	3	4	5	6	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4	0	1	2	0	1	2

Tabela 2

Kryteria oceny egzaminu maturalnego

Zebrane dane rozpatrywano w oparciu o 3-elementowy model¹ ewaluacji kompetencji komunikacyjnej, na który składają się: kompleksowość (złożoność) używanego języka, poprawność językowa i płynność wypowiedzi, ściśle związana ze sprawnością komunikacyjną (Bygate, 1998).

W pierwszej kolejności przeanalizowano sprawność komunikacyjną uczniów. Była ona oceniana poprzez wykonanie 3 zadań egzaminacyjnych, stąd też na początku przeanalizowano wyniki uzyskane przez uczniów w poszczególnych zadaniach (1, 2, 3). Następnie poddano analizie wyniki ogólne uzyskane łącznie w tych trzech zadaniach. Uzyskane dane stanowiły podstawę do określenia umiejętności komunikacyjnych uczniów. W kolejnym kroku przeanalizowano osobno każdy z elementów stanowiących o umiejętnościach językowych tj. zakres struktur językowych wykorzystanych przez uczniów, poprawność użytych form językowych, wymowa oraz płynność wypowiedzi.

¹ ang. CAF – complexity, accuracy, fluency.

W ostatnim kroku tej serii analiz przeanalizowano wyniki dla ogólnego wskaźnika umiejętności językowych w czasie egzaminu. Wyniki uzyskane przez uczniów w grupie badawczej porównano z wynikami uczniów grupy kontrolnej.

W kolejnym kroku przeanalizowano dane jakościowe zebrane w dobrowolnych, anonimowych ankietach. Pierwsza ankieta, przeprowadzona na początku eksperymentu miała na celu zebranie danych pozwalających określić poziom językowy grup badawczej i kontrolnej, a także ich stosunek do mówienia w języku angielskim oraz doświadczeń związanych z podcastingiem. Druga ankieta została przeprowadzona po przygotowaniu pierwszego własnego podcastu przez uczniów. Jej celem było zebranie danych dotyczących pierwszego wrażenia uczniów pracujących z podcastami oraz wynikłych trudności. Ostatnia ankieta przeprowadzona na koniec eksperymentu składała się z ośmiu pytań otwartych. Taka forma ankiety pozwalała uczniom na swobodne wyrażanie swoich opinii a badaczowi na zebranie możliwie najpełniejszych danych. Jej celem było pozyskanie informacji dotyczących tworzenia podcastów przez uczniów, ich stosunku do nich oraz w jaki sposób taka forma pracy wpłynęła na umiejętności mówienia w język angielskim uczących się oraz ich przygotowanie się do ustnego egzaminu maturalnego.

Dodatkowo, przez cały czas trwania projektu badawczego prowadzono obserwacje, które również zostały poddane analizie. Typ przyjęty w tym badaniu to obserwacje częściowe skoncentrowane na całej grupie. Elementy obserwacji obejmowały stosunek uczniów do tworzenia podcastów i wykorzystywanych narzędzi, a także ich poziom uczestnictwa w zajęciach lekcyjnych oraz ich stosunek do mówienia w języku angielskim. Wszystkie spostrzeżenia zostały zapisane w dzienniku badacza, prowadzonym przez nauczyciela.

Dokonane analizy statystyczne oraz analizy danych jakościowych są spójne i potwierdzają prawdziwość wszystkich postawionych hipotez. Można zatem stwierdzić, że: istnieje związek pomiędzy wykorzystaniem podcastów w klasie językowej a rozwojem ustnej kompetencji komunikacyjnej, podcasting może pomóc przygotować się uczniom do ustnego egzaminu maturalnego. Ponadto, stosunek uczniów do tworzenia własnych podcastów jest pozytywny.

Analiza wszystkich źródeł danych sugeruje takie same wyniki. Można zatem założyć, że wnioski są rzetelne i nie subiektywne (zob. Wilczyńska, Michońska-Stadnik, 2010). Odnosząc się do ustnej kompetencji komunikacyjnej uczniów, należy stwierdzić, iż umiejętne włączenie podcastów w proces nauczania mówienia przyczynia

się do rozwijania kompetencji komunikacyjnej uczniów, znacząco rozwija ich sprawność komunikacyjną, poprawność językową, wymowę, jak i zakres stosowanych środków językowych, jednocześnie budując przyjazne środowisko nauczania i uczenia się, promuje ich autonomię. Ponadto, tworzenie własnych podcastów pomaga uczniom przygotować się do ustnego egzaminu maturalnego z języka angielskiego i ma wpływ na wyniki uzyskiwane przez uczniów w czasie tego egzaminu. Uczniowie już od pierwszego nagrania własnej wypowiedzi pozytywnie odnoszą się do tworzenia podcastów w języku angielskim, określając podcasting jako ciekawą i pożyteczną metodę nauki języka angielskiego, w tym nauki mówienia w tym języku.

Wyniki uzyskane w ramach niniejszego badania pozwalają na udzielenie twierdzącej odpowiedzi na główne pytanie badawcze czy tworzenie własnych podcastów przez uczących się języka angielskiego jako obcego wpływa na rozwój ustnej kompetencji komunikacyjnej w tym języku.

Biorąc pod uwagę edukacyjne korzyści płynące ze stosowania podcastingu w klasie językowej, pozytywny wpływ na rozwój kompetencji komunikacyjnej uczniów w języku obcym oraz na przygotowanie się i uzyskiwania wyższych wyników podczas ustnego egzaminu maturalnego w szkole średniej należy uznać, iż podcasting może stanowić innowacyjną metodę nauczania w stosunku do nauczania tradycyjnego. Jednocześnie taka forma pracy z uczniami wpisuje się w założenia podstawy programowej kształcenia ogólnego w Polsce (MEN, 2008, 2018) i może być promowana w polskich szkołach. Wyniki uzyskane w kontekście przygotowania uczniów do ustnego egzaminu maturalnego otwierają pole badawcze w kontekście innych egzaminów językowych testujących sprawność mówienia.

Anne Dzindo